

Onder de vleugels van de draak

Danny Pronk en Claire Korteweg

Hoe China's Nieuwe Zijderoute vleugels krijgt

In zijn artikel in deze uitgave van *Atlantisch Perspectief* schrijft Joël Postma over de rol die Unmanned Aerial Vehicles (UAV's) hebben gespeeld tijdens de oorlog om Nagorno-Karabach. Dat niet alleen: hij schrijft ook over de rol van drones op het slagveld van de toekomst en de noodzaak voor het Westen om hierop in te spelen. Azerbeidzjan won de oorlog met Armenië deels door de inzet van Israëlische en Turkse drones. Het is echter de Volksrepubliek China dat wereldwijd hofleverancier is van onbemand wapentuig. Het land is in de afgelopen jaren uitgegroeid tot een toonaangevende producent van onbemande luchtvaartuigen. Al sinds 2019 geldt China als 's werelds grootste exporteur van drones en hebben onbemande vliegtuigen van Chinese makelij zich verspreid langs de Nieuwe Zijderoute tot in het Midden-Oosten en Afrika. Deze drones spelen een belangrijke rol in hedendaagse conflicten in Egypte, Libië, Nigeria en Jemen. Zoals de NAVO zelf terecht over China schrijft in het recente rapport *NATO 2030: United for a New Era*: "China is increasingly likely to project military power globally, including potentially in the Euro-Atlantic area".¹

EXPORT VAN DRONES NEEMT EEN HOGE VLUCHT

In de afgelopen jaren is de Volksrepubliek China uitgegroeid tot een toonaangevende producent van *Unmanned Aerial Vehicles* (UAV's) voor zowel commercieel als militair gebruik. Naast de productie van onbemande vliegtuigen voor binnenlands gebruik, heeft China ook een snelle vooruitgang geboekt bij de ontwikkeling en verkoop van militaire, bewapende UAV's die steeds vaker voorkomen in de hedendaagse conflictgebieden. Al sinds 2019 geldt China als 's werelds grootste exporteur van UAV's en de relatief goedkope Chinese militaire UAV's hebben zich inmiddels over de hele wereld verspreid.² Zo werd eind 2020 alweer het vijftigste exportexemplaar van het type Wing Loong 2 aan een niet nader genoemde klant afgeleverd.³ En in januari van dit jaar werd bekend dat Pakistan vijf UAV's van het vergelijkbare type CH-4B in ontvangst had genomen.⁴

Uit een in november 2020 gepubliceerd onderzoek van de Universiteit van Pennsylvania en de Texas A&M Universiteit blijkt dat tussen 2011 en 2019 achttien landen wereldwijd de beschikking hebben gekregen over bewapende UAV's.⁵ Elf van die landen, waaronder het al

genoemde Pakistan, kochten hun drones in de Volksrepubliek China. Voor 2011 konden alleen nog maar de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Israël beschikken over dergelijke bewapende UAV's. De onbemande aanvalsvliegtuigen van Chinese makelij spelen inmiddels een belangrijke rol in hedendaagse conflicten in Egypte, Jemen, Libië en Nigeria. Onlangs werd bijvoorbeeld nog bekend dat het laatstgenoemde land binnenkort kan rekenen op een aantal UAV's van het type Wing Loong 2 in zijn gewapende strijd tegen de beweging Boko Haram.

Het bovenstaande is illustratief voor het feit dat China's bewapende drones zich de afgelopen jaren niet alleen over heel de wereld hebben verspreid, maar ook veelvuldig worden ingezet in de hedendaagse conflictgebieden in het Midden-Oosten en Afrika. Dit wordt beslist vergemakkelijkt door de gretigheid van China om zijn UAV's te verkopen aan vrijwel elk land dat bereid is ze te kopen, zonder daarbij enige restricties op te leggen. Veel van de landen die Chinese drones importeren, liggen bovendien op het pad van China's Nieuwe Zijderoute. Met de export van zijn drones lijkt China dan ook een zeer effectieve manier te hebben gevonden om zijn invloed te vergroten

Al sinds 2019 geldt China als 's werelds grootste exporteur van drones en hebben onbemande vliegtuigen van Chinese makelij zich verspreid langs de Nieuwe Zijderoute tot in het Midden-Oosten en Afrika. Afgebeeld staat de Chinese drone Wing Loong 2 bij een luchtvaartuigenshow in Parijs (2017) (foto: VanderWolf Images / Shutterstock.com)

en zijn politieke en economische belangen in de landen langs de Nieuwe Zijderoute zeker te stellen. Volgens recent onderzoek van een aan de London School of Economics verbonden buitenlandpolitieke denktank is de export van UAV's het favoriete middel waarmee Beijing zijn diplomatieke en veiligheidspolitieke betrekkingen met de ontvangende staten langs de Nieuwe Zijderoute consolideert.⁶

De term 'Nieuwe Zijderoute' verwijst naar een Chinese overheidsstrategie die in 2013 bekendgemaakt werd door president Xi Jinping en die is gericht op verbinding

en samenwerking tussen landen in Afrika en Eurazië. De naam is afgeleid van de historische Zijderoute, een netwerk van karavaanroutes dat vanaf de oudheid tot in de late middeleeuwen in gebruik was bij China. Deze route was op in zijn hoogtijdagen één van de belangrijkste handelsroutes wereldwijd en heeft enorme politieke, economische en culturele invloed gehad. De Nieuwe Zijderoute bestaat enerzijds uit een netwerk voor weg- en spoorvervoer en anderzijds uit de zogenoemde Maritieme Zijderoute voor scheepvaartverkeer. Deze ontwikkeling sluit aan op China's strategie om zijn positie als wereldmacht te versterken en een handelsnetwerk te scheppen waar

bij China de centrale positie inneemt. De realisatie van de Nieuwe Zijderoute leidt tot geopolitieke verschuivingen in de wereld doordat China hiermee zijn invloedssfeer buiten de eigen regio uitbreidt.

DE VOLKSREPUBLIEK SLAAT ZIJN VLEUGELS UIT

De ontwikkeling van hoogwaardig defensiematerieel en de bijbehorende modernisering van de defensie-industriële basis helpt de Volksrepubliek de doelen te bereiken die o.a. zijn uiteengezet in de industriële strategie 'Made in China 2025', die tot doel heeft China een wereldleider te laten zijn op het gebied van hightechpro-

ductie die grotendeels onafhankelijk is van buitenlandse kennis en technologie.⁷ Om deze modernisering en onafhankelijkheid te realiseren investeert China in strategische meerjarenplannen en beleidsinitiatieven zoals de eerdergenoemde Nieuwe Zijderoute. Alle plannen en initiatieven zijn gericht op het overkoepelende doel om anno 2049, wanneer de Volksrepubliek zijn honderdste verjaardag viert, een economische, politieke en militaire grootmacht te zijn. President Xi Jinping voerde zelf al in 2016 aan dat onbemande luchtvaartuigen in zijn ogen een cruciaal element zijn van het gevecht op het moderne slagveld.⁸ In lijn hiermee hadden China's UAV's al een opmerkelijke hoofdrol tijdens de militaire parade ter ere van de zeventigste verjaardag van de Volksrepubliek in oktober 2019.

Onbemande (bewapende) luchtvaartuigen vormen tevens een essentieel onderdeel van China's strategie voor het winnen van hedendaagse conflicten die in toenemende mate gebaseerd zijn op het kunnen beheersen van informatiestromen en het kunnen beschikken over een sterk verbeterd situationeel bewustzijn.⁹ Een breed scala aan militaire drones stelt het huidige Chinese Volksbevrijdingsleger in staat om tegen betrekkelijk lage kosten inlichtingen-, verkenning- en aanvalsoperaties uit te voeren. Hoewel China veel verschillende soorten UAV's produceert, zijn de drones die (ook) geschikt zijn voor aanvallen verreweg het populairst op de hedendaagse exportmarkt. Zo betreft het merendeel van de mondiale verkoop de populaire series Cai Hong, veelal afgekort als CH (35,4 procent van de omzet) en Wing Loong (53,6 procent van de omzet).¹⁰

Het zijn deze twee dronefamilies die de Chinese export van UAV's momenteel domineren. De Cai Hong wordt geproduceerd door de *China Aerospace Science & Technology Corporation* (CASC) en de Wing Loong is een product van de *Chengdu Aircraft Industry Group* (CAIG), onderdeel van het overkoepelende *Aviation Industry Corporation of China* (AVIC). In beide gevallen betreft het omvangrijke staatsbedrijven die actief zijn op het vlak van civiele en militaire lucht- en ruimtevaarttechnologie. De geschiedenis van China met onbemande luchtvaartuigen gaat terug tot de aankoop van doelwit-drones in de Sovjet-Unie in de jaren vijftig en het kopiëren van in Vietnam buitgemaakte Amerikaanse verkenningdrones in de jaren zestig. In de jaren negentig werd begonnen met de ontwikkeling van meer moderne UAV's die, naast apparatuur voor het uitvoeren van observatie- en verkenningssmissies, in navolging van de Verenigde Staten en Israël ook werden voorzien van bewapening tegen gronddoelen.

De twee eerdergenoemde dronefamilies zijn zogeheten duwers met zuigermotoren voor de voortstuwing die doe-

len vanaf relatief veilige afstanden kunnen aanvallen met behulp van satellietgeleide bommen en lasergestuurde raketten. De beide vliegtuigtypes vertonen uiterlijk opmerkelijke overeenkomsten met de populaire Amerikaanse MQ-9 Reaper. De drones van het type Cai Hong zijn o.a. verkocht aan Myanmar, Pakistan, Egypte, Saoedi-Arabië, Algerije en Irak. Drones van het type Wing Loong zijn o.a. verkocht aan Egypte, Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten (VAE), Nigeria en de Centraal-Aziatische republieken Kazachstan en Oezbekistan. In totaal betreft het daarmee inmiddels een tiental landen gelegen aan de Nieuwe Zijderoute die kunnen beschikken over deze moderne bewapende UAV's van Chinese makelij.¹¹

VOOR EEN DUBBELTJE OP DE EERSTE RANG?

De grootste aantrekkingskracht van de Chinese drones is de prijs. Een CH-4B drone is bijvoorbeeld al te verkrijgen voor een kwart van de prijs van de op het oog identieke Amerikaanse MQ-9 Reaper.¹² Zo'n competitieve prijs kan echter niet anders betekenen dan dat er wordt ingeleverd op kwaliteit. De nieuwe CH-5 variant zou bijvoorbeeld aanzienlijk zwakkere motoren hebben dan het Amerikaanse equivalent en er zijn al meerdere ongelukken tijdens testvluchten opgetreden. Toch zijn er veel landen die genoeg nemen met UAV's van iets mindere kwaliteit en die de kans om hun militaire arsenaal voor deze aantrekkelijke prijs uit te breiden met beide handen aangrijpen.

Beijing biedt bovendien niet alleen betere prijzen, maar profiteert ook van de internationale afspraken die het concurrentievermogen van bijvoorbeeld Washington beperken. De verkoop van UAV's wordt sinds 1987 ingeperkt door het Missile Technology Control Regime (MTCR). Dit is een vrijwillige overeenkomst tussen vijftig landen met als doel het beperken van de proliferatie van systemen die in potentie massavernietigingswapens kunnen overbrengen. De UAV's vallen in de zogenaamde 'Categorie I-items' waarvoor de strengste beperkingen gelden. China hoort niet bij de 35 aangesloten landen. Het MTCR is geen bindend verdrag, maar China geniet aanzienlijk meer vrijheid in de export van drones dan de partnerlanden die akkoord zijn gegaan met deze beperkingen, waaronder de VS. Iets dat goed uitkomt voor de inmiddels (naar alle waarschijnlijkheid) tweede grootste wapenproducent ter wereld.¹³

Een belangrijk punt uit de bepalingen van het MTCR waarmee China geen rekening hoeft te houden, is de evaluatie van het eindgebruik. China draagt dus geen verantwoordelijkheid voor waar zijn producten eventueel terecht komen na aankoop door land X. Het is dan ook geen verrassing dat China graag zijn UAV's verkoopt aan landen in het Midden-Oosten, die om economische en po-

litieke redenen geen Amerikaanse en al helemaal geen Israëlische UAV's in bezit kunnen krijgen. De Verenigde Staten hanteren naast de MTCR ook strenge nationale restricties voor de export van hun MQ-9 Reaper om te voorkomen dat deze voor andere doeleinden dan verkenning wordt gebruikt, hoewel dit beleid onder ex-president Trump wel enigszins is versoepeld. Kortom, een win-win situatie: de koper heeft eindelijk de felbegeerde militaire uitrusting in zijn bezit zonder aan strenge eisen te hoeven voldoen en China verdient er goud geld aan.

Maar China heeft zelf nog meer baat bij deze deals. Doordat China niet direct betrokken is bij gewapende conflicten, heeft het eigenlijk geen mogelijkheden om zijn materiaal te testen in echte gevechtssituaties. De inzet van de eigen drones door derde partijen biedt China daarom de kans om uit te testen hoe ze functioneren op het strijdtonaal zonder risico te lopen op militaire of diplomatieke consequenties.¹⁴ Zo wordt de perfecte testomgeving gecreëerd om verder onderzoek en ontwikkeling op voort te borduren. Het zal daarom vermoedelijk niet lang meer duren voordat niet alleen het ontwerp, maar ook de kwaliteit van China's UAV's Amerikaanse vormen zal aannemen.

TRAMMELANT MET DRONES IN DE WOESTIJN

De proliferatie van Chinese UAV's heeft ook gevolgen op de slagvelden in het Midden-Oosten en Afrika. Dankzij het gebrek aan handelsrestricties kunnen deze bewapende drones aan landen worden geleverd die verwickeld zijn in lopende conflicten en China maakt daar maar al te graag gebruik van. Zo heeft Egypte zijn drones van de Wing Loong-familie gebruikt voor aanvallen tegen opstandelingen in de Sinaï.¹⁵ Saoedi-Arabië en de VAE zetten hun Chinese drones in bij de burgeroorlog in Jemen, wat onder meer heeft geleid tot beschuldigingen van oorlogsmisdaden. De VAE waren in 2018 bijvoorbeeld nog verantwoordelijk voor een drone-aanval waarbij een belangrijke Houthis-leider werd gedood, wat tevens illustratief is voor de groeiende militaire kracht van de VAE in de eigen regio.

Ook in Libië is het gebruik van drones inmiddels wijdverbreid. In anderhalf jaar tijd zijn meer dan duizend aanvallen uitgevoerd, waarvan zo'n achthonderd uit naam van het Libische Nationale Leger (LNA) dat onder leiding staat van Generaal Haftar. Libië staat zelf niet op de lijst van kopers, maar het LNA wordt in de oorlog gesteund door de VAE, trouwe klant van de Chinese drone-industrie. De tegenpartij in de burgeroorlog, de Regering van Nationaal Akkoord (GNA), gebruikt ook UAV's, maar deze vliegtuigen van Turkse makelij kunnen niet op tegen de snelheid, vlieghoogte en het bereik van de Chinese Wing Loong.¹⁶ Zoals gezegd werkten diezelfde Turkse drones op het slagveld van Nagorno-Karabach wél erg in het voordeel

De onbemande aanvalsvliegtuigen van Chinese makelij spelen inmiddels een belangrijke rol in hedendaagse conflicten in Egypte, Jemen, Libië en Nigeria. Onlangs werd bijvoorbeeld nog bekend dat het laatstgenoemde land binnenkort kan rekenen op een aantal UAV's van het type Wing Loong 2 in zijn gewapende strijd tegen de beweging Boko Haram. Afgebeeld staat een zwaarbewapende Nigeriaanse soldaat. Nigeria is een van de landen die strijd tegen Boko Haram (foto: Bumble Dee / Shutterstock.com)

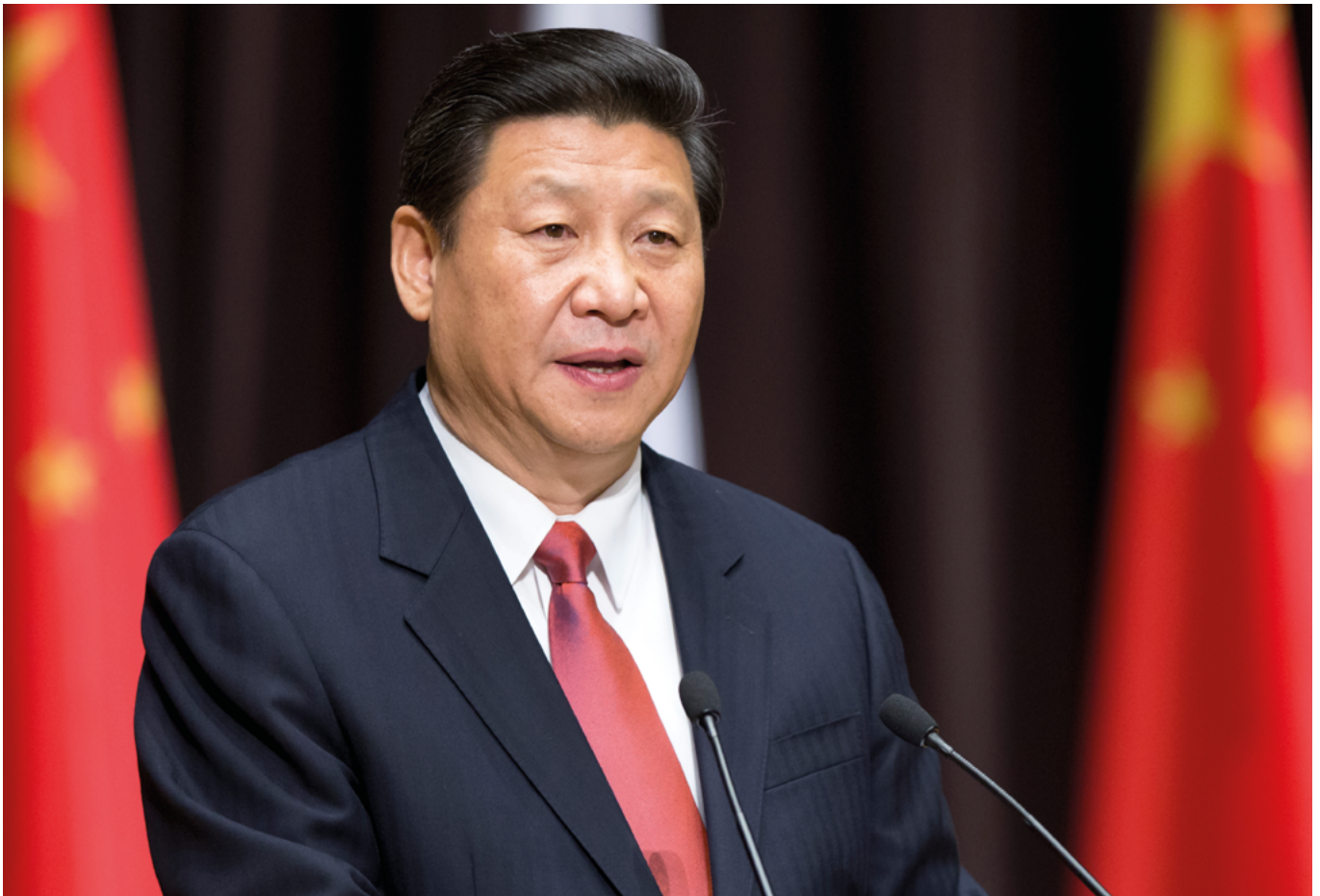
van Turkije's bondgenoot: in dit geval Azerbeidzjan. Al lag dat ook deels aan verouderd materiaal én verouderde tactieken van de Armeense tegenstanders, maar dat terzijde. Ongeacht welk type drone uiteindelijk zegeviert op het strijdtoneel, feit is dat het VN-wapenembargo voor Libië door deze leveringen ernstig wordt geschonden.

China zegt, evenals de VAE en Egypte, te willen bijdragen aan een oplossing voor de crisis in Libië. Minister van Buitenlandse Zaken Wang Yi heeft in juli 2020 nog opgeroepen om een algehele wapenstilstand te respecteren, een krap halfjaar nadat de VAE een twintigtal ongewapende cadetten doodde tijdens een aanval met een Chinese geleide raket, afgevuurd vanaf een Wing Loong.¹⁷ Door zijn UAV's te verkopen in het Midden-Oosten draagt China ondertussen bij aan het langdurig in stand houden van dit conflict. Doordat externe partijen UAV's leveren aan

de strijdende partijen wordt de Libische burgeroorlog – en daarmee ook de mogelijkheid tot een dialoog – gekaapt door buitenlandse mogendheden die invloed in de regio willen behouden.¹⁸

Beijing bewijst keer op keer dat het een grote speler is op het wereldtoneel en maakt er geen geheim van dat het op militair gebied op korte termijn voorop wil lopen. De drone-markt blijkt bij uitstek een omgeving te zijn voor omstreden partnerschappen, niet in de laatste plaats omdat China zich weinig aantrekt van controverses als het schenden van mensenrechten of van wapenembargo's. Deze wapenembargo's, gekoppeld aan het feit dat westerse landen zich houden aan regelgeving zoals het MTCR, hebben China vrij spel gegeven om de drone-markt te veroveren. Met alle bekendgemaakte strategieën en initiatieven in het achterhoofd is het duidelijk dat China

De term 'Nieuwe Zijderoute' verwijst naar een Chinese overheidsstrategie die in 2013 bekendgemaakt werd door president Xi Jinping en die is gericht op verbinding en samenwerking tussen landen in Afrika en Eurazië. Afgebeeld staat de Chinese president Xi Jinping (foto: Kaliva / Shutterstock.com)

niet van plan is om zijn (bijna) koppositie spoedig op te geven. Er is bovendien een duidelijke vraag naar militaire drones in Afrika en het Midden-Oosten. Daarbovenop levert de verkoop van UAV's zowel economisch als politiek dividend op, enerzijds in het kader van de ontwikkeling van China's defensie-industriële basis en anderzijds in het kader van het zekerstellen van China's belangen langs de Nieuwe Zijderoute.

Danny Pronk is senior onderzoeker in de Kennisgroep Veiligheid van Instituut Clingendael. Claire Korteweg is als stagiair hieraan verbonden.

Would you like to react?

Mail the editor: redactie@atcom.nl.

1. NATO2030 United for a New Era (p. 17)
2. *The Times*, 'China's drones help it become second biggest arms exporter', (9 juni 2020). www.thetimes.co.uk/
3. *Global Times*, 'Chinese arms company delivers 50th made-for-export Wing Loong II drone', (6 januari 2021). www.globaltimes.cn
4. Janes, 'Pakistan receives five CH-4 UAVs from China', 27 januari 2021, www.janes.com
5. *Foreign Affairs*, 'China Has Made Drone Warfare Global', (20 november 2020). www.foreignaffairs.com
6. LSE IDEAS, Strategic Update, 'Wings Along the BRI. Exporting Chinese UAVs and Security?', (mei 2020) www.lse.ac.uk/ideas
7. AIVD, MIVD & NCTV, 'Dreigingsbeeld statelijke actoren', 3 februari 2020. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/02/03/dreigingsbeeld-stataelijke-actoren>

8. The State Council Information Office of the People's Republic of China, 'China's National Defense in the New Era', (juli 2019) p.5 www.globalsecurity.org
9. Warsaw Institute, China Monitor, 'Are Military Drones the Future of the Chinese Army?', (31 december 2020), <https://warsawinstitute.org>
10. Center for Strategic and International Studies, China Power Project, 'Is China at the Forefront of Drone Technology?', (z.d.), <https://chinapower.csis.org>
11. *China Military Network Synthesis*, 'China developed high-end drones exported more than a dozen countries' (translation), (5 april 2017). http://www.81.cn/bqtd/2017-04/05/content_7550634.htm
12. *National Interest*, 'Chinese Drones Are Going to War All Over the Middle East and Africa', (29 september 2019). <https://nationalinterest.org>
13. Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI for the media, 'New SIPRI data reveals scale of Chinese arms industry', 27 januari 2020, www.sipri.org
14. The Jamestown Foundation, 'The Strategic Implications of Chinese UAVs: Insights from the Libyan Conflict'. China Brief. Vol. 20, Issue 15. (31 augustus 2020). <https://jamestown.org>
15. *National Interest*, 'Chinese Drones Are Going to War All Over the Middle East and Africa', (29 september 2019). <https://nationalinterest.org>
16. The Jamestown Foundation, 'The Strategic Implications of Chinese UAVs: Insights from the Libyan Conflict'. China Brief. Vol. 20, Issue 15. (31 augustus 2020). <https://jamestown.org>
17. *BBC News*, 'UAE implicated in lethal drone strike in Libya', (28 augustus 2020). www.bbc.com
18. The Jamestown Foundation, 'The Strategic Implications of Chinese UAVs: Insights from the Libyan Conflict'. China Brief. Vol. 20, Issue 15. (31 augustus 2020). <https://jamestown.org>